

Zatímco první samec se agresivními výpady snažil zbavit svého konkurenta v lásce, samice se pomalým odplouváním snažila zbavit mne.

SEX
kam oko pohlédne

JIŽ PODESÁTÉ JSME LONI V ČERVNU POŘÁDALI PRO STUDENTY BIOLOGICKÉ FAKULTY JIHOČESKÉ UNIVERZITY TERÉNNÍ KURZ ZOOLOGIE MOŘSKÝCH BEZOBRATLÝCH A JÁ MĚL OPĚT TO ŠTĚSTÍ BÝT U TOHO.

Kurzy jsou koncepčně zaměřené zejména na poznání litorální fauny dostupné s použitím běžného ABC tak, aby si studenti-šnorchaři mohli znalosti získané v přednáškových sících ověřit přímo v praxi. A právě pro tyto účely je členité pobřeží kolem istrijské Verudy ideální. Přesto neopomináme ani faunu hlubších vod, jejíž sběr je úkolem přístrojových potápěčů. Aby bylo stále co prezentovat, probíhá „hlubinné“ hledání a sběr téměř kontinuálně. S plným nasazením se stíhají dva ponory denní a k nim obden i jeden noční. Když se k tomu ještě připočítají záležitosti pedagogické a starosti organizační na šnorchařské příbřežní výlety již pedagogům-sběračům nezbyvá téměř žádný čas. Jak se ale s postupem času počet vyškolených aqualungových biologů utěšeně zvyšuje, řekl jsem si, že tentokrát zaměřím svůj zájem právě na nenáročnou příbřežní šnorchlování. A musím říci, že se to vyplatilo.

Až na bohaté zárosty všeho druhu a plachá rybí hejna vypadal prosluněný příbřežní litorál na první pohled velice pustě a klidně. Při detailnějším pohledu jsem ale brzy zjistil svůj omyl. Právě zde totiž, a to hned na několika frontách, vrcholilo stěžejní období v životě každého druhu – období rozmnožování. Jak se nakonec ukázalo geny tu z generace na generaci tekly přímo proudem. Ještě než jsem stačil fotoaparát nastavit na požadovanou hodnotu, objevil jsem v prosvětlené vodě metrové hloubky dvojici sépií obecných (*Sepia officinalis*). Vznášel jsem se na hladině přímo nad nimi a procházel nastavením fotoaparátu, když v tom se pode mnou něco zalesklo. To sépií samec přestal brát zřetel na mé hladinové otálení a jal se pokračovat v předvádění svého barvoměnného divadla své vyvolené, s cílem upoutat její pozornost. Paradoxně samozřejmě upoutal tu mojí. V zárostech ruduch a chaluh rodů *Asparagopsis*, *Cystoseira* a *Dictyota* bych jinak měl

Samec slizouna pruhovaného (*Parablennius gattorugine*)

stěžít šanci. Brzy jsem navíc zjistil, že nejsem jediný, kdo vyrušuje. Jak se dal pár po chvíli mého dotírání do pohybu, vyrazil další trs chaluh spolu s nimi a já v něm až teď rozpoznal dalšího samce, jehož zájmy na rozdíl od mých byly zjevně pudové. Zatímco první samec se agresivními výpady snažil zbavit svého konkurenta v lásce, samice se pomalým odplouváním snažila zbavit mne. První samec tak neměl zrovna snadnou úlohu, když krom odhánění dotěrného soka musel nahánět samici kterou jsem mu já plašil a evidentně znervózňoval. Po chvíli marných pokusů o jakési konkrétnější ovládnutí situace se nakonec samec pokusil o předání spermatoforu. Těžko říci zda úspěšně, svou part-

nerku však ani nadále neopouštěl, což ale nemusí v žádném případě znamenat neúspěch. Samci totiž samičky, se kterými se pářili většinou hlídají až do vykladení vajíček, aby se ujistili, že jejich plány v očekávání potomků nebudou zhatěny aktivitou cizího nápadníka.

Nad dvanáctimetrovou hloubkou, kdy už jsem nebyl schopen sépie při rozdýchávání na hladině rozeznat, jsem trojici nakonec ztratil, a rozhodl se proto pro návrat do mělčích vod. Ve skalní skulině stěny otevřené do volné vody jsem k nemalému překvapení, a ani ne v desetimetrové hloubce, našel samce sapína vlašťovčího (*Chromis*

Cestou ke břehu jsem ještě porůznu narážel na snůšky vajíček zadožábřých plžů. Které přilepeny v podobě úhledného krajkoví naznačovaly, že sexuální dovádění jejich majitelů jsem již zjevně prošvihl.

chromis). Tyto rybky se obvykle vznášejí v početných hejnech nad útesy a loví drobný plankton, a tak nebylo zvlášť objevným zjištěním, že na stropě tohoto jeho dočasného příbytku střežil snůšku jiker, kterým prsními ploutvemi přiháněl čerstvou, na kyslík bohatou vodu a tlakou je jemně očišťoval od všemožných nečistot. I tak však využíval dalších výjezdů do volné vody k upoutání pozornosti ojedinelé proplouvajících samic a jejich zlákáni k odložení snůšky do jím připravené odchovny.

Obdobně opodál vzrušeně střežil vstup do skalní štěrbině samec slizouna pruhovaného (*Parablennius gattorugine*). I v této štěrbině se dala tušit snůška přilepená na stěně, ale protože štěrbině byla opravdu velmi úzká,

nepodařilo se mi toto s jistotou potvrdit. K mé neskutečné ichthyologické radosti mne na opačném konci stejného kamene čekalo ještě důmyslné dílko dalšího starostlivého otce – pyskouna okatého (*Symphodus ocellatus*). Dominantní samci tohoto druhu stavějí z úlomků ruduch a chaluh pohárkovitá hnízda o průměru 10–20 cm, do kterých lákají samičky k odložení jiker. Podobně jako u sapínů vlašťovčích, shromáždí úspěšní samci najednou až několik snůšek od různých samic. Pohybem prsních ploutví jim přihánějí čerstvou vodu, odhánějí veřelce, kteří by si jinak na jikrách rádi smlsli a pokud se v okolí vyskytne další samička jevící zájem o řízení, snaží se zlákat ji do svého hnízdečka, a zajistit si tak co největší počet potom-

ků. I když by heroické počínání pyskouních samců bylo možné pozorovat bez ztráty soustředění opravdu dlouho, začala mi být pomalu zima a bylo na čase vodu opustit.

Cestou ke břehu jsem ještě porůznu narážel na snůšky vajíček zadožábřých plžů. Které přilepeny v podobě úhledného krajkoví naznačovaly, že sexuální dovádění jejich majitelů jsem již zjevně prošvihl. Stejně tak nalezená snůška vajíček plžů rodu *Natica*, vypadající spíš jako nějaké topenářské těsnění oblepené pískem, dávala tušit, že na ně je již také pozdě. Nebo alespoň nevhodná denní doba. Jejich aktivita se totiž soustředí spíše do doby zahalené pod roušku tmy. Každopádně výskyt snůšky na písčném

Nalezená snůška vajíček plžů rodu *Natica*, vypadající spíš jako nějaké topenářské těsnění oblepené pískem, dávala tušit, že na ně je již také pozdě.

A tak mi nakonec v malé hloubce udělali radost již jen zejové (*Aplysia cf. punctata*). Spíše tedy koberce zejů. Při detailnějším pohledu jimi bylo totiž dno v hloubce stěží půlmetrové doslova poseto.

INZERCE

K mé neskutečné ichthyologické radosti mne na opačném konci stejného kamene čekalo ještě důmyslné dílko dalšího starostlivého otce – pyskouna okatého (*Symphodus ocellatus*).

plató v pětimetrové hloubce byl spíše převapivý, daleko hojnější jsou totiž na písčinych lavicích ve větších hloubkách od 20 m. A tak mi nakonec v malé hloubce udělali

radost již jen zejové (*Aplysia cf. punctata*). Spíše tedy koberce zejů. Při detailnějším pohledu jimi bylo totiž dno v hloubce stěží půlmetrové doslova poseto. Často se při vzájemném předávání spermatoforů nacházeli v neskutečně bizarních pózách, že by až člověk myslel, že ten prostřední má snad narozeniny. Vzhledem k jejich hermafroditnímu založení, šlo však o situaci zcela regulární, dokonce není výjimkou, že dostatečně dlouhá řada zejů nakonec uzavře kruh, aby si na své přišel opravdu každý.

Pokud snad i vy stojíte o podobně pikantní detaily ze života mořské fauny a jste ochotni vyměnit přístrojové potápění do modravých hlubin za šnorchlování na nehlubokých, světlem zalitých skaliscích přibřežního litorálu, nepropáskněte to správné období a užijete si útesové sexuální dovádění zaručeně stejně, jako jsem si ho s nadšením užil i já.

Samec sapína vlašťovčího (*Chromis chromis*)

TEXT A FOTO JIŘÍ PETERKA